

Алтынньы 15 күнэ – Тья сириҥ дьахталларын күнэ

“Эбэ кытыла” түөлбө испэктээкил күрүбэр.

Тья сириҥ көхтөөх дьахталлара

Дьону-сэргэни түмэ тардан хамсатыы, үлэбэ, олоххо көбүлээнин бу үлэ биир өттүнэн хайбаллаах суол, оттон биир өттүнэн доруубуйаны, күүһү-кыабы ирдиир сылаалаах үлэ. Дьэ, итинник сыралаах үлэттэн ингэн-толлон турбакка үлэлиллэр тья сириҥ көхтөөх дьахталларыттан ахтан аһарга тобоостоох күн үүннэ. Ол курдук, Кэбээйигэ 90-с сылларга 9 түөлбө үлэлээн кэлбит буолабына, билигин олору холбоонор биэс түөлбө онордулар. Онон сирдэрэ кэнээн үлэлииргэ уустуктардаах да буоллар, салайааччылар онтон ингэн турбакка тигинчэчи үлэли ололоролор.

Нэһилиэк бочуоттаах олохтоо, “АФ профсоюзтарын устуоруйата” мэтээллээх А.М. Терехова “Сайдам” түөлбөни салайбыта уонча сүл буолла. “Бу сыллар усталарыгар нэһилиэккэ ытыллар араас хайысхалаах тэрээһиннэртэн туора туран хаалбакка, кыттан кэлибит, миэстэлэһэн үөрүү-көтүү амтанын да биллибит. Ол тэрээһиннэри таһынан түөлбө былааннаахтык үлэлиир. Ол курдук, сааскы, күһүҥгү ыраастаныы субуотунньуктара, Кыайы күнүгэр түмсэр сирбигитигэр — порт хонутугар “Өйдөбүннүк чүмэчин” ууруу, Саҥа дьылга харыйа туруоран, онно түөлбө олохтоохторун муньан оонньуу, күрэхтэһии тэрийии, бэлэх бэрсиитэ, түөлбөбит эмбилиэмэтин тигэн оноруу, түөлбэбэ Обо кемүскэлин күнүн тэрийии, анал эмбилиэмэлээх форманы ылыныы. Оболорбут порт территориятыгар киэһэ волейболлууллар, футболлууллар. Онон порттук хонутун ыраастык тутта сатыыбыт. Дьон саамай сүлдьар суоллара наһаа бадарааннаах этэ, онно урбаанньыт Кушнареватар матырыйаал биэрэннэр тротуар онордубут, бу улахан үлэ”, — диир Акулина Михайловна кэпсээт.

Акулина Михайловна үлэбэ-хамнаска сүбэ-ама буолар, ону кытта тэрээһиннэргэ өрүү көмөлөһөр түөлбөтүн олохтоохторугар, актыыптарыгар, депутаттарыгар Валентина Кушнареваба, Наталья Сметанинаба, Ирина Андрееваба, Матвей Окочешниковка, Ольга Кобяковаба, Евдокия Сивцеваба, Наталья Кокореваба, Марианна Эверстоваба, Марина Поповаба у.д.а. кэлэктииптэн туора-туспа туран хаалбат дьонугар махтанар.

“Ииники былаан элбэх. Түөлбөбитигэр обо оонньуур быласааккатын онорор санаалаахпыт. Миэстэтин көрдүүбүт, онтон дьэ көстөн иһиэ”, — диир кини.

Акулина Михайловна коммунальнай хаһаайыстыбаба

ыстаарсай диспетчеринэн үлэлиир. Бу тэрилтэбэ 22 сүл үлэлээбит. Тэрилтэтигэр профсойуус бэрэссэдээтэлинэн хас да сүл үлэлээбит. 5 обо истин ийэтэ, 20-тэн тахса сизэн эйбэс эбээтэ Акулина Михайловна ити курдук үлэ үөһүгэр сүлдьар.

“Сорох ардыгар түүннэри-күннэри сүлдьарбын дьэ кэргэним бопсубат. Кэргэним Роман Николаевич дьон ортоугар сүлдьарбын биһирир. Кинилэр өйүүр-өйдүүр буоланнар, уопастыбаннай үлэбэ сүлдьар буолабым. Онон оболорбор, кэргэмээр махтанабын! Түөлбэм дьонугар барба махтал!”, — дииринэн Акулина Михайловна кэпсээнин түмүктээтэ.

Кизэн сириҥэн тайаан сытар, элбэх дьону түмэ тардыбыт, М.Е. Гуляева салайааччылаах “Эбэ кытыла” түөлбэ үлэбэ-хамнаһа, олобо-дьаһаба “күөстүү оргуйар”. Марианна Егоровна түөлбө салайааччытынан өр сылларга үлэлээбит дьоннортон биридэстэрэ: “1998 сыллаахтан түөлбөбин салайан кэллим. Үлэлээбит кэмим уһун буолан, түөлбэм дьонун ааба билэбин, дьонум-сэргэм да миигин билэллэр уонна убаастыыллар.

Бастаан үлэлиирбитигэр 10-ча түөлбө баара. Элбэх буоламмыт көх-нэм бөбө этэ. Горнай улуунун Бэрдьигэстээбинэн, Бэс Күөлүнэн, Күөрэлээбинэн баран уопут атастаһан кэлбиттээхпит. Түөлбэҥ үлэбэ оччолорго хамсааһын баара. Онтон түөлбэлэри холбоонор, наһаа кэнгээмит соһуйан хааламмыт дуу, сөбүрүйэн иһэммит дьэ үлэлээн эрбэит. Дьэ-уот, тэрилтэ үлэтин ону сэргэ уопастыбаннай ноһоруусканы дьүөрэлээмин барытын дьаһайдыбын. Үлэбэр көмөлөһөр дьонум — А.Д. Захарова, М.В. Обутова, Е.Л. Никитина, М.С. Максимова, А.Н. Харлампьева, В.Н. Лугинова, А.А. Терехова, Р.Т. Дьяконова, Л.П. Никифорова.

Нэһилиэккэ ытыллар тэрээһиннэргэ биһиги көхтөөхтүк кытабыт. Санатар буолааха, сайын Ыһааха дьэ кэргэн күрүбэр биһиги түөлбөттэн Афанасий, Марианна Обутовтар кыттаннар кыайытара, онтон биир дьэ кэргэним ньиэрэй сүүйбүтэ. Спортивной оонньууларга түөлбэм уолаттара кыттаннар бастаабытара. Күһүҥгү быыстапка-дьаарбанкаба бэтэрээн учууталбыт Д.С. Кокорева өрүү кыттар. Ити тэрээһиннэргэ харчы хомуйаммыт бэлэх оноробут, ону сэргэ алтынньы ыйга кырдыбаастарбытын хайаатар да чиэстиибит”.

(Иннэ. Бүтүүтэ 4 стр.)

Үөрэхтээһин

Кини выпускниктара үрдүк үөрэххэ холкутук киирэллэр

2013 с. П.А. Ламутской аатынан Сэбээн Күөл орто оскуолатыгар “Олорор дьэ” бырагырааманан ХИФУ-ну саҥа бүтэрбит английскай тыл учуутала Александра Дмитриевна Эверстова үлэли кэлбитэ. Кини ыраах Абый улууттан төрүттээх. Холку, абыах саналаах учуутал кыыс үөрэнээччилэргэ, коллегаларыгар тутта сөбүлэспитэ. Үлэтин бастакы күнүттэн эбээн оболорун төрдүс английскай тылга үөрэтини көхтөөхтүк ылыбыта. Кини үөрэнээччилэрэ сүл ахсын тургутуу экзамены ситиһилээхтик ааһаллар. Оттон выпускниктара үрдүк үөрэххэ холкутук киирэллэр. Омук тылын филологиятын институтугар Карина Кривошапкина, Илана Захарова үөрэнэ сүлдьаллар. ФЛФ-га эбии английскай тылы үөрэтиилээх Марина Кривошапкина үөрэнэр. Итини сэргэ Илана уонна Марина NEFN норуоттар икки ардыларынаабы кулуупка дьарыктаналлар. Карина Кореяба үөрэммитэ.

Хас биридди кылааска английскай тылы кыһаллан, үчүгэйдик үөрэтэр оболор бааллар: 3-с кылааска Оскар Слепцов, Виктория Кривошапкина; төрдүскэ Сандаара Григорьева, Сардана Старостина, Василина Павлова, Коля Степанов; бэһискэ Максим Кейметинов, Елена Кривошапкина; алтыска Маша Кривошапкина, Рая Заморщикова, Эдик Павлов; сэттискэ Егор Тастыгин, ахсыска Елена Кривошапкина, Евдокия Осипова; тохсуска Снежана Алексеева, Арина Протопопова; онуска Айаврина Ефимова; 11-с кылааска Ольга Протопопова, Кристина Данилова.

Быйыл сайын Александра Дмитриевна Чурапчы сэл. “Сельская школа. Образовательная марка” XV өрөспүүбүлүкэтээди педагогическай дьаарбанкаба кытыбыта. Онно кини үлэтигэр элбэх туһалаах сүбэлэри ылбыта.

Александра Дмитриевна бэйэтин эрэ предметин биэринэн мунгурдамат. Бастаан оболору уонна эбээн тылын учууталын Н.П. Захарованы кытта нууччалыы-английскайды электроннай пособиэба анаан П.А. Ламутской оболорго аналлаах хоһооннорун тылбаастаабытара. Оскуола 75 сыллаах үбүлүөйүгэр кинилэр ИКТ туттан “Развитие навыков разговорной речи на уроках эвенского и английского языков” тиэмэбэ көрдөрөр аһабыс уруогу ыппытара. Бу уруок кыттааччылар үрдүк сыанабылларын ылбыта. Кыттааччылар ортолоругар Кембриджтэн, Үөрэх министриэсистиэттигэр ыалдыттар, ХИФУ преподавателлэрэ, эбээн тылын учебниктарын ааптардара, учуонайдар, учууталлар бааллар.

Эдэр учууталга үлэтигэр ситиһилэри, саҥа талааннаах үөрэнээччилэри, саҥа арыыйылары бабарабын!

З.А. СТЕПАНОВА.

Сэбээн Күөл сэл.

Урбаан

Бу дьыл балабан ыйын 20-23 кк. СӨ Урбаанньыт күнүн бэлэстээһин чэрчитинэн Дьокуускай к. СӨ Урбаанньыттарын форумуа буолбута.

Бу форумга Кэбээйи улуунун делегациятын састаабыгар киирэн кытыыны ылбыт “Кэбээйи улууһа” МТ дьаһалтатын урбаанҥа уонна тья хаһаайыстыбатыгар кылаабынай исписэлиһэ Р.А. Игнатьева форум үлэтин туһунан манньк сүрдатта:

— «СӨ урбаанньыттарын форумуа дьобус бизнес сыты боппуруостарын дьүүллэһии үгэс буолбут быласааккатынан буолла. Сыл аайы форум үлэтигэр өрөспүүбүлүкэ бары улуустарыттан дьобус бизнес субъектарын, толоруулаах былаас уонна олохтоох салайыны уорганнарын бэрэстэбиитэллэрэ кытыыны ыаллар. Мин санаабар, бу өрөспүүбүлүкэ урбаанньыттарын холбоһуктарыгар саамай улахан хабааннаах уонна туһалаах соботье. Форум иитинэн ытыллыбыт тэрээһиннэргэ улахан кыһалбалаах боппуруостар таарылыннылар: “күлүк” бизнеси утары охсуһуу, кредиттээһин, лизинг уонна бизнеси кемүскээһин. Улуус урбаанньыттара “күлүк” бизнеси кытта тэнгэ суох күрэхтэһии туһунан миэхэ элбэхтик этэллэр. Сокуонунан регистрацияламмыт урбаанньыттар нолуок төлүүллэр, оттон көңүлэ суох урбаанньыттар дьарыктанааччылар тугу да төлөөбөттөр. Төгүрүк остуол үлэтин резольюциятын уонна “Бизнес уонна былаас — аһабыс кэпсэтии» пленарнай муньааха этиилэр түмүктэринэн СӨ Ил Дархана Егор Борисов “күлүк” бизнеси утары охсуһууга ылыллар миэрэлэр туһунан ыйаабы бэлэмнииргэ сурдахтаата.

Ону тэнгэ «Олохтоох онорон таһаары — СӨ экономика сайдытын инники ту-

Дойдубут экономикатын кэскилэ урбаанҥа

туллар хайысхата» төгүрүк остуол бастык табаары онорооччулар уопуттарын атастаһыларыгар үчүгэй быласаакка буолла. Форум иитинэн 2 күн устата «Бизнес-экспо» быыстапка ытылынна. Бу улахан тэрээһин бизнес холбоһуктарга эмиэ олус элбэби биэрдэ. Манньк тэрээһиннэр көмөлөрүнэн урбаанньыттар уопуттарын атастаһаллар, атын тэрилтэлэр хайдах тэринэн үлэлиллэрин харахтарынан көрөллөр, өссө биир территория иһигэр сүлдьан урбааны өйүүр институттар консультацияларыгар, маастар-кылаастарга уонна онорон таһаарааччылар практика сессияларыгар сүлдьар кыахтаннылар.

Уопсайынан форум ситиһилээхтик, то-

лору ис хоһоонноохтук ааста уонна урбаанньыттарга олус туһалаах буолла. Быйыл бу форумга биһиги улууспуттан урбаанньыт Т.В. Григорьева кытыыны ылла. Кэлэр сылга урбаанньыттары кытта эрдэттэн бэлэмнээн барыахпыт уонна уонна форум үлэтигэр көхтөөхтүк кытыахпыт дии саныбын.

Кэлинги сылларга биһиги улууспутугар кыра урбаан ырынак систиэмэтигэр балайда сайынна дьэххэ сөл. Статистика дааннайдар көрдөрөллөрүнэн 2017 сүл тохсуннуу ый 1 күнүн туругунан улуус территориятыгар барыта 480 дьобус уонна орто урбаан субъектара регистрацияламмыттар, о.и. 432 бириддиэлэн урбаанньыт, 48 дьобус уонна орто тэрилтэ.

«Кэбээйи улууһа» МТ дьаһалтатын биир сүрүн соругунан чугастаабы 2 сылга улуус бэкээринэлэрэ суох нэһилиэннэлээх пууннарыгар кыра бэкээринэлэри тэрийии буолар. Итиннэ үлэлэһэр бабалаах урбаанньыттар наадалар, өйөбүл онгоһуллуоба. Өссө биир соругунан Кэбээйи, Сайылык сэл. уонна Сангаар бөһ. олох-дьаһах өнгөлөрүнэн хаачыйар кииннэри тэрийии буолар. Манньк кииннэри тэрийии онгоһуллар өнгөлөр хаачыстыбаларын үрдэтиигэ улахан оруолу ылаба.

2017-2020 сылларга дьонун суолталаах соругунан биһиги улууспутугар күрэхтэһэр кыахтаах дьобус уонна орто урбаан субъектарын үлэтин тэрийии уонна кэнэтии, олохтоох табаары онорооччулар өрөспүүбүлүкэ уонна Арасыйа ырынагар тахсалларыгар көмөлөһүү буолар. Итини таһынан «Кэбээйи улууһа» МТ дьаһалтата муниципальнай инвестиционнай стандарты киллэри былаанын бигэргэттэ. Бу Кэбээйи улуунун былаанын уорганнарын структураларын, урбаанньыттар, уопастыбаннай холбоһуктар, кредит тэрилтэлэрэ у.д.а. бииргэ көдүүстээхтик үлэлиллэрин хаачыйыаба. Инвестиционнай стандарты киллэри иитинэн улуус дьаһалтата улууспут 2030 сылга диэри инвестиционнай стратегиятын оноро сүлдьар. Дьобус урбаан сайдытын кэлим өйөбүлүн уонна көмө онгоһуутун систиэмэти бизнескэ кэккэ кыһалбалары быһаарар кыабы биэрибэ, Кэбээйи улуунун экономикакай үүнүүтүн хамсатар күүһүнэн буоларыгар көмөлөһүбэ, нэһилиэннэ олоһун уйгутун тупсарыаба.

Манна дабатан эттэххэ, «Дьобус урбааны өйөөһүн» хайысхатынан Саха Өрөспүүбүлүкэтэ сүл ахсын Уһук Илин регионна саамай үрдүк көрдөрүүнү ситиһэр.

Татьяна ВЛАДИМИРОВА.